

Електронне "Державне управління: удосконалення та розвиток"
включено до переліку наукових фахових видань України з питань державного управління
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 22.12.2016 № 1604)
www.dy.nayka.com.ua | № 7 2018 р.

УДК 35.072.2:502.13 (477)

О. В. Радченко,

*доктор наук з державного управління, професор, Заслужений працівник освіти України,
головний науковий співробітник науково-дослідного відділу Національної академії Державної
прикордонної служби України імені Богдана Хмельницького,
orcid.org/0000-0002-0437-6131*

Р. А. Науменко,

*доктор наук з державного управління, професор, професор кафедри публічного управління
та адміністрування Київського національного торговельно-економічного університету,
orcid.org/0000-0001-9992-8922*

ПРИНЦИПИ ЗБЕРЕЖЕННЯ ПРИРОДНОГО КАПІТАЛУ ВІДПОВІДНО ДО СТРАТЕГІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

O. V. Radchenko

*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Honored Worker of Education of Ukraine,
Chief Scientist of the Research Department of the National Academy of the State Border Guard
Service of Ukraine named after Bogdan Khmelnytsky,
orcid.org/0000-0002-0437-6131*

R. A. Naumenko

*Doctor of Sciences in Public Administration, Professor, Professor of the Department of Public
Administration and Administration of Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv,
orcid.org/0000-0001-9992-8922*

PRINCIPLES OF NATURAL CAPITAL CONSERVATION UNDER THE STRATEGY OF ENVIRONMENTAL SAFETY OF THE STATE

У статті проаналізовано проблематику стратегії розвитку держави через призму екологічної безпеки, збереження її природного капіталу в процесі формування та реалізації державної екологічної політики. Розглянуто основні екологічні, економічні, соціальні принципи збереження природного капіталу України. З'ясовано їх сутність з урахуванням засад державної екологічної політики, що надає змогу акцентувати увагу на реалізації цілей сталого розвитку для України за чотирма ключовими напрямками, які мають найбільший вплив на справедливий соціальний розвиток, стале економічне зростання, зайнятість населення, забезпечення екологічної рівноваги за умови ефективного управління. Обґрунтовано наукові підходи, які мають забезпечити ефективне управління розвитком стратегії екологічної безпеки держави в умовах її модернізації. Визначено сутність ощадливого використання природних ресурсів у господарській діяльності суспільства, як складного державно-управлінського та соціально-економічного утворення, спрямованого на більш ефективне використання та збереження природного капіталу. В його рамках охарактеризовано ключові положення концепції екологічної мережі на основі багаторівневого управління. Зроблено висновок, що визначені в роботі принципи збереження природного капіталу можна класифікувати за такими трьома складовими: біологічною

(екологічною), економічною, організаційною (управлінською). Досліджено можливості розвитку стратегії екологічної безпеки України на основі застосування методології збереження природного капіталу з використанням кращого закордонного досвіду та з урахуванням національних особливостей.

The article analyzes the problems of forming the strategy of state development through the prism of the state ecological safety, preservation of its natural capital in the process of formation and implementation of the state ecological policy. The main ecological, economic, and social principles are considered in preserving natural capital of Ukraine. The essence of them is determined taking into account the principles of the state environmental policy, which gives the opportunity to focus on the realization of the goals of sustainable development for Ukraine in four key areas that have the greatest impact on fair social development, sustainable economic growth, employment of the population, provision of ecological equilibrium provided effective management. The scientific approaches, which should ensure effective management of the development of the state ecological safety strategy in the conditions of its modernization, are substantiated. The essence of economical use of natural resources in the economic activity of the society as a complex state-management and socio-economic formation aimed at more efficient use and preservation of natural capital is determined. Within this framework, key concepts of the ecological network concept based on multilevel governance are described. It is concluded that the principles of conservation of natural capital defined in the work can be classified into three components: biological (ecological), economic, organizational (managerial). Possibilities of development of the strategy of ecological safety of Ukraine on the basis of application of the methodology of preservation of natural capital using the best foreign experience and taking into account national peculiarities are explored.

Ключові слова: принципи збереження природного капіталу, державне управління, природний капітал, державна екологічна політика, екологічна безпека.

Key words: principles of preservation of natural capital, state administration, natural capital, state ecological policy, ecological safety.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розгляд стратегії державного розвитку сучасних країн є неможливим без врахування такої надважливої складової як природний капітал й, ширше – природне середовище життєдіяльності людства, нашої ноосфери, під чим варто розуміти цілісний соціетальний організм, елементи якого – повітря, вода, земля, надра, флора та фауна, люди й продукти їх діяльності перебувають в єдності та взаємозв'язку, одночасно виконуючи низку важливих функцій соціетальної самоорганізації (наприклад біологічну – як середовище існування біологічних об'єктів; фізіологічну – як джерело забезпечення фізіологічних потреб усіх живих істот Землі; соціально-економічну – як засіб виробництва, базис для розміщення різноманітних сфер діяльності людини; пізнавальну – як об'єкт наукового пошуку й пізнання тощо).

Не випадково затверджені у вересні 2015 р. на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку та прийняття Порядку денного розвитку після 2015 року Цілі сталого розвитку (ЦСР) [9] та прийняті відповідно до них уточнені Цілі сталого розвитку для України передбачають виконання завдань ЦСР за чотирма ключовими напрямками:

1. Справедливий соціальний розвиток;
2. Стале економічне зростання та зайнятість;
3. Ефективне управління;
4. Екологічна рівновага та розбудова стійкості [8, с. 9].

Як бачимо, один з цих ключових напрямків безпосередньо відображає змість і цілепокладання екологічної функції держави. Більше того – 6 з 17 головних цілей сталого розвитку для України так чи інакше стосуються природного капіталу, збереженню довкілля (Ціль 6 – Чиста вода та належні санітарні умови; Ціль 7 – доступна та чиста енергія; Ціль 12 – відповідальне споживання та виробництво; Ціль 13 – пом'якшення наслідків зміни клімату; Ціль 14 – збереження морських ресурсів та Ціль 15 – захист і відновлення екосистем суші). Згідно до цих Цілей ефективне збереження природного капіталу України для сучасних і майбутніх поколінь можливе лише завдяки чітко спланованим і організованим заходам з формування та реалізації сучасної державної екологічної політики, в тому числі щодо збереження природного капіталу та розбудови екологічної мережі. Це бачиться можливим на основі розробки чіткої методології збереження природного

капіталу, що спирається на систему принципів, методів та інструментів.

Одним із найважливіших принципів сталого розвитку є забезпечення безпечного для життя і здоров'я населення середовища. Зважаючи на екологічні проблеми, економічну нестабільність та цілу низку інших факторів, одним із забезпечуючих у цьому напрямку критеріїв є збереження природного капіталу. Все це зумовлює необхідність подальшого розвитку методології збереження природного капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спираються автори. Проблематиці формування й реалізації державної екологічної політики, екологічної безпеки держави та збереження природного капіталу присвячено цілу низку праць вітчизняних науковців, насамперед таких, як Т. Л. Андрієнко-Малюк, А. Ю. Александрова, О. С. Бадрак, В. Г. Боронос, О. О. Веклич, О. В. Врублевська, П. І. Гаман, Л. С. Гринів, Ю. М. Грищенко, В. І. Довгань, Л. К. Каденюк, Л. Г. Мельник, Р. В. Мирощиченко, О. А. Палієнко, Т. І. Пішеніна, Є. О. Романенко, І. М. Сиякевич, А. Я. Сохнич, А. Ю. Якимчук та ін. Формуванням екологічної мережі займалися, зокрема, С. Н. Бобильов, А. А. Гуєєв, О. Е. Медведєва, В. Н. Сидоренко, С. В. Соловійова, А. В. Стеценко, А. В. Жушев, А. А. Тішков, А. С. Мартинов, та ін., проте у питанні вироблення єдиних методологічних принципів державного управління збереженням природного капіталу до цього часу не дійшли згоди. Як свідчать праці провідних іноземних дослідників екологічної проблематики (А. N. James, M. J. B. Green, J. Paine, J. Dixon, S. Pagiola, V. I. E. Brink, R. W. Butler, С. Н. Бобильова, Г. А. Моткина, А. С. Тулупова та ін.), для ефективного забезпечення своїх функцій природний капітал повинно отримати реальну економічну оцінку і відобразитися у національних рахунках кожної держави. Все це зумовило необхідність подальшого розвитку методології збереження природного капіталу, актуальність даної теми наукової роботи, її мету, а також визначило предмет та об'єкт дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Основним завданням в межах даного дослідження визначається з'ясування основних проблемних питань формування стратегії розвитку держави через призму екологічної безпеки держави.

Метою статті є визначення методологічних принципів та методів збереження природного капіталу на основі іноземного досвіду. Об'єктом даної розвідки є основні компоненти природного капіталу України. Предметом наукової розвідки виступає процес формування методології державного управління збереження природного капіталу.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Стратегію збереження природного капіталу сучасна наука визначає однією з найважливіших функцій держави, фундаментальною складовою процесу розбудови правової демократичної держави з розвиненою ринковою економікою [6, с. 148]. Як свідчить доктор економічних наук Т. І. Пішеніна, "нині існують два підходи до розв'язання екологічної проблеми. Глобалістичний підхід базується на тому принципі, що розвинуті країни зі своїм великим потенціалом зможуть знищити весь світ, а тому іншим країнам для забезпечення екологічної безпеки слід бути відкритішими. Більшість розвинутих країн намагається отримати очевидні переваги від процесів глобалізації. Сучасний підхід спирається на визнання пріоритету національної безпеки, що досягається на основі самозабезпечення шляхом сталого розвитку власної екологічної безпеки виробництва, яка базується на концепції багатофункціональності безпеки країни. Існування цього підходу пояснюється тим, що в сучасному світі головним фактором прийняття найважливіших рішень і досі залишаються національні держави, якими б особливостями та відмінностями відносно внутрішнього устрою вони не відрізнялися. Тому, діючи на світовій арені, кожна держава піклується, перш за все, про власні інтереси" [7, с. 21].

Однак проявів усвідомленої позиції України щодо її екологічних інтересів, чіткої стратегії, й – головне – відповідних дій за часи незалежності так і не прослідковується, адже, як зазначає наш співвітчизник О. Палієнко: "Україна є однією з найбільш неблагонадійних в екологічному відношенні країн Європи. Економіка країни формувалась без урахування об'єктивних потреб та інтересів населення, в той час як фінансування природоохоронних заходів здійснювалось за залишковим принципом. Внаслідок цього її економіка перенасичена хімічними, металургійними та гірничорудними виробництвами із застарілими технологіями і значним руйнівним впливом на навколишнє середовище" [6, с. 147].

При цьому не можна не сказати, що наша держава взагалі не провадила власну екологічну політику. Так, було ухвалено низку законодавчих та нормативно-правових актів, з яких у світлі обраної проблематики особливої уваги заслуговує Закон України "Про екологічну мережу України" (2005 р.) [3]. Цей Закон регулює відносини, пов'язані з формуванням, збереженням та раціональним, невиснажливим використанням екологічної мережі. Згідно даного закону *екологічна мережа* – це єдина територіальна система, яка утворюється з метою поліпшення умов для формування та відновлення докільця, підвищення природно-ресурсного потенціалу території України, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, місць оселення та зростання цінних видів тваринного і рослинного світу, генетичного фонду, шляхів міграції тварин через поєднання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, а також інших територій, які мають особливу цінність для охорони навколишнього природного середовища і підлягають особливій охороні.

Розвиток науки і техніки внаслідок формування і накопичення інтелектуального капіталу, – зазначає О. Бадрак, – дозволяє більш ефективно використовувати природний капітал. Поряд із появою новітніх технологій, що обумовлюють ефективність використання природних ресурсів у виробничих процесах,

виявляються невраховані раніше чинники формування валового національного продукту, що і дотепер не мають соціально-економічного статусу. Особлива роль у цьому процесі належить ощадливому використанню природних ресурсів у господарській діяльності суспільства, охороні навколишнього середовища від ймовірних негативних соціально-екологічних ефектів і попередження ризиків, чому сприятиме стягування екологічної ренти, та "зелених" податків. [1, с. 58].

Саме проявом такої природоохоронної інновації, спрямованої на більш ефективне використання та збереження природного капіталу і є концепція екологічної мережі. До структурних елементів цієї мережі належать:

- території та об'єкти природно-заповідного фонду;
- землі водного фонду, водно-болотні угіддя, водоохоронні зони;
- землі лісового фонду;
- полежахисні лісові смуги та інші захисні насадження;
- землі оздоровчого призначення;
- землі рекреаційного призначення;
- території, які є місцями перебування чи зростання видів тваринного і рослинного світу, занесених

до Червоної книги України тощо [3].

Законодавець передбачив, що включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екологічної мережі не призводить до зміни форми власності і категорії земель на відповідні земельні ділянки та інші природні ресурси, їх власника чи користувача. Водночас постає питання управління екологічними мережами. Український дослідник Р. Мірошніченко пропонує диференціювати державне регулювання у сфері екологічної безпеки за трьома рівнями. До першого рівня дослідник відносить управління центральними органами публічної влади держави комплексом механізмів, діяльність яких спрямовується на моніторинг екологічної ситуації у країні та характеру глобальних впливів на неї. До другого – формування соціально-адекватної політики держави з питань забезпечення екологічної безпеки управлінськими методами та забезпечення ефективного функціонування механізмів державного управління та державного контролю за дотриманням усіма інстанціями, установами і організаціями та фізичними особами чинного законодавства [5, с. 166].

На наш погляд, цілком очевидним є виокремлення також третього рівня – регіонального управління; четвертого – рівня місцевих органів публічної влади та самоврядних інституцій територіальних громад, організацій громадянського суспільства і, нарешті, п'ятого – рівня конкретних суб'єктів господарювання та природоохоронних об'єктів. Це відповідатиме законодавчим нормам, в яких прописано, що державне управління у сфері формування, збереження та використання екологічної мережі здійснюють:

- Кабінет Міністрів України;
- Рада міністрів Автономної Республіки Крим,
- спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань охорони навколишнього природного середовища, екологічної безпеки, заповідної справи, а також гідрометеорологічної діяльності та його територіальні органи;
- інші центральні органи виконавчої влади;
- місцеві органи виконавчої влади;
- органи місцевого самоврядування [3].

Чисельна кількість громадських організацій також залучені до цього процесу.

Формування, збереження та використання екомережі здійснюється відповідно до таких основних принципів:

- а) забезпечення цілісності екосистемних функцій складових елементів екомережі;
- б) збереження та екологічно збалансоване використання природних ресурсів на території екомережі;
- в) зупинення втрат природних та напівприродних територій (зайнятих рослинними угрупованнями природного походження та комплексами, зміненими в процесі людської діяльності), розширення площі території екомережі;
- г) забезпечення державної підтримки, стимулювання суб'єктів господарювання при створенні на їх землях територій та об'єктів природно-заповідного фонду, інших територій, що підлягають особливій охороні, розвитку екомережі;
- г) забезпечення участі громадян та їх об'єднань у розробленні пропозицій і прийнятті рішень щодо формування, збереження та використання екомережі;
- д) забезпечення поєднання національної екомережі з екомережами суміжних країн, що входять до Всеєвропейської екомережі, всебічний розвиток міжнародної співпраці у цій сфері;
- е) удосконалення складу земель України шляхом забезпечення науково-обґрунтованого співвідношення між різними категоріями земель;
- е) системне врахування екологічних, соціальних та економічних інтересів суспільства [3].

Слід зазначити, що сама ідея про екологічну мережу як природоохоронну технологію виникла у 80-х роках минулого століття. У 1993 році на міжнародній конференції з питань охорони довкілля в Маастрихті голандськими спеціалістами було запропоновано створити Європейську екологічну мережу (ЄЕМ). Програма створення ЄЕМ стала складовою частиною Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та

ландшафтного різноманіття, прийнятій на Конференції міністрів з охорони навколишнього середовища європейських країн, яка відбулася у 1995 році в Софії.

Структурними елементами ЄЕМ повинні стати так звані екологічні ядра, екологічні коридори та буферні зони. Екологічні ядра являють собою малозмінені, екологічно цінні та значні за розмірами території, які як правило мають природно – охоронний статус. Основним їх завданням є збереження біологічного та ландшафтного різноманіття на еталонних природних ділянках, сприяння підтримання екологічного балансу в регіоні. Екологічні ядра повинні з'єднуватись між собою екологічними коридорами – смугами чи масивами відносно малозмінюваних, відновлених чи штучно створених природних ландшафтів. Це можуть бути долини річок, озера, болота, балки, лісові масиви та смуги, меліоративні канали, тощо. З метою запобігання негативному впливу господарської діяльності людини на природні комплекси створюються буферні зони з регульованим обмеженим господарюванням.

Таким чином, із вказаних вище трьох структурних компонентів формується своєрідна мережа, яка більш-менш рівномірно вкриває регіон. При достатньому представництві і площі така екологічна мережа створює прийнятні умови для збереження біологічного та ландшафтного різноманіття певного природно – територіального комплексу. Останнє, поряд з іншими природоохоронними заходами, в значній мірі сприяє підтриманню сталості регіональної екосистеми. Складовою частиною Європейської екологічної мережі є екологічні мережі окремих держав, зокрема Національна екологічна мережа України. Її створення передбачене Законом України "Про загальнодержавну програму формування екологічної мережі України на 2000-2015 роки".

Іншими умовами удосконалення засад державної екологічної політики та державного регулювання екологічної безпеки в Україні науковці виділяють:

- інтенсифікацію використання соціальних факторів збереження навколишнього середовища;
- формування суспільної думки щодо побудови в державі позитивного іміджу екологічно-сталого розвитку у громадян;
- проведення заходів щодо популяризації природоохоронної діяльності серед населення та позитивного ставлення до навколишнього середовища;
- інтеграцію регіонів та їхнього екологічного потенціалу у єдину систему з чіткою визначеністю пріоритетів розвитку;
- виховання екологічного мислення громадян [2, с. 47];
- застосування кращого міжнародного досвіду розвинених держав світу у поєднанні із національними особливостями;
- створення єдиної методологічної бази формування нормативних показників із їх законодавчим закріпленням;
- залучення економічних стимулятивних інструментів збереження природного капіталу (грантів, премій, екодотацій, екокредитів, торгівлі квотами на викиди, впровадження інструментів "зеленої економіки") тощо.

Таким чином, турбота про збереження природного капіталу Землі все більше виходить на передній план проблематики розвитку людської цивілізації та самого її існування. Найбільш вдало з цього приводу висловився перший космонавт України Леонід Каденюк, який зазначав: "Слід нарешті зрозуміти, що екологічна безпека є складовою частиною загальної безпеки, добробуту і миру на Землі та обов'язковою передумовою сталого розвитку" [4, с. 73].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведена наукова розвідка надає підстави до групування принципів збереження природного капіталу за такими трьома складовими: біологічною (екологічною), економічною, організаційною (управлінською). Оскільки органічний світ на Землі складається з окремих комплексних утворень різного рівня, для кожного з яких існують специфічні проблеми, тому і виділені різні рівні біологічних принципів. До них пропонується віднести також і принцип сталості (екологічної збалансованості) та розбудови системи «зеленої економіки». Економічні принципи збереження природного капіталу – можуть бути обов'язкові (ліцензування, оподаткування, платежі) і стимулюючі (гранти, сприяння на ринку, премії, дотації, страхування та ін.). Організаційні принципи пов'язані із реалізацією механізмів державного управління у галузі збереження природного капіталу.

Удосконалення та застосування методології збереження природного капіталу на основі кращого закордонного досвіду з урахуванням національних особливостей та сформованої нормативно-законодавчої бази дозволить створити ефективний механізм збереження природного капіталу в Україні.

Список використаних джерел.

1. Бадрак О. С. Природний капітал: провали ринкового механізму в соціально-оптимальному розподілі ресурсів [Текст] / О. С. Бадрак // Моделювання та інформатизація соціально-економічного розвитку України. – 2016. – Вип. 2. – С. 46-60.
2. Боронос В. Г. Врахування соціальних факторів у процесі регулювання екологічної безпеки в Україні [Текст] / В. Г. Боронос, К. А. Федченко // Чернігівський науковий часопис. – 2017. – Вип. 1. – С. 42-48.
3. Закон України «Про екологічну мережу» [Електронний ресурс] // Верховна Рада України; Закон від 24.06.2004 № 1864-IV – Режим доступу : //<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1864-15>.

4. Каденюк Л. К. Ідея Екологічної Конституції Землі як фактор національної і глобальної безпеки [Текст] / Л. К. Каденюк // Вісник Національної академії наук України. – 2017.
5. Мірошніченко Р. В. Механізми державного управління забезпеченням екологічної безпеки [Текст] / Р. В. Мірошніченко // Вісник Національного університету цивільного захисту України. Серія : Державне управління. – 2017. – Вип. 1. – С. 164–170.
6. Палієнко О. А. Аналіз і шляхи вирішення проблем екологічної безпеки в Україні [Текст] / О. А. Палієнко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ". Серія : Механіко–технологічні системи та комплекси. – 2017. – № 19. – С. 147–151.
7. Пішеніна Т. І. Інституційне забезпечення екологічної безпеки в системі економічних відносин [Текст] / Т. І. Пішеніна // Економічний часопис–XXI. – 2013. – № 1–2(1). – С. 19–22.
8. Цілі Сталого Розвитку: Україна. Національна доповідь 2017 // Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. – К. : б.в., 2017. – 174 с.
9. Цілі сталого розвитку 2016-2030 [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет-представництво ООН в Україні. – Режим доступу : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku>
10. Якимчук А.Ю. Економіка природокористування [Текст] : Навчальний посібник / А.Ю. Якимчук, А.Л. Черній. – Рівне : НУВГП, 2010. – 275 с.
11. Якимчук А.Ю. Економіка та організація природно-заповідного фонду України [Текст] : Монографія / А. Ю. Якимчук. – Рівне: НУВГП, 2007. – 208 с.
12. Brink B.I.E. 2000. Biodiversity Indicators for the OECD Environmental Outlook and Strategy: a feasibility study. RIVN report, Bilthoven, The Netherlands. – 52 p.
13. Dixon J., Pagiola S. Local Costs, Global Benefits: Valuing Biodiversity in Developing Countries. Environmental Department. – The World Bank, 2000. – P. 13.
14. Fabijanski P. Parki narodowe. Cuda Polski. Edukacja Powszechna. – Wydawnictwo Podsjedlic-Raniowski i Spolka, 2003. – 112 p.
15. James, A.N., Green, M.J.B. and Paine, J. Financial indicators and targets for protected areas. In Background paper for GBF6: Dialogue on Biodiversity Indicators and Targets. Unpublished draft for discussion only. – 1997. – P. 55.

References.

1. Badrak, O.S. (2016), "Natural Capital: Failures of the Market Mechanism in the Socio-Optimal Allocation of Resources", Modeling and Informatization of the Socio-Economic Development of Ukraine, vol. 2, pp. 46-60.
2. Boronos, V.G. and Fedchenko, K.A. (2017), "Consideration of social factors in the process of regulation of ecological safety in Ukraine", Chernigov scientific journal, vol. 1, pp. 42-48.
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On the ecological network", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1864-15> (Accessed 15 May 2018).
4. Kadenyuk, L.K. (2017), "The idea of the Ecological Constitution of the Earth as a factor of national and global security", Bulletin of the National Academy of Sciences of Ukraine, vol.3, pp. 65-74.
5. Miroshnichenko, R.V. (2017), "Mechanisms of the state management of ensuring environmental safety", Bulletin of the National University of Civil Protection of Ukraine. Series: Public Administration, vol. 1, pp. 164-170.
6. Palienko, O. A. (2017), "Analysis and ways of solving the problems of ecological safety in Ukraine", Bulletin of the National Technical University "KhPI". Series: Mechanic-technological systems and complexes, vol. 19, pp. 147-151.
7. Pieshenina, T. I. (2013), "Institutional provision of ecological safety in the system of economic relations", Economical magazine-XXI, vol. 1-2 (1), pp. 19-22.
8. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2017), Tsili Staloho Rozvytku: Ukraina. Natsional'na dopovid' 2017 [Sustainable Development Goals: Ukraine. National Report 2017], Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
9. United Nations Internet Office in Ukraine (2017), "Sustainable Development Objectives 2016-2030", available at: <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (Accessed 12 July 2018).
10. Yakymchuk, A.Yu. and Chernij, A.L. (2010), Ekonomika pryrodokorystuvannia [Nature Economics], NUVGP, Rivne, Ukraine.
11. Yakymchuk, A.Yu (2007), Ekonomika ta orhanizatsiia pryrodno-zapovidnoho fondu Ukrain [Economics and organization of the nature reserve fund of Ukraine], NUVGP, Rivne, Ukraine.
12. Brink, B.I.E. (2000), Biodiversity Indicators for the OECD Environmental Outlook and Strategy: a feasibility study, RIVN report, Bilthoven, The Netherlands.
13. Dixon, J. and Pagiola, S. (2000), Local Costs, Global Benefits: Valuing Biodiversity in Developing Countries. Environmental Department, The World Bank, Washington, USA.
14. Fabijanski, P. (2003), Parki narodowe. Cuda Polski. Edukacja Powszechna [National parks. Wonders of Poland. Universal Education], Wydawnictwo Podsjedlic-Raniowski i Spolka, Poznan, Poland.
15. James, A.N. Green, M.J.B. and Paine, J. (1997), Financial indicators and targets for protected areas. In Background paper for GBF6: Dialogue on Biodiversity Indicators and Targets, Unpublished draft for discussion only.

